Відбитка

ПРИВІТ
ІВАНОВИ ФРАНКОВИ
В СОРОКЛІТЄ
ЙОГО ПИСЬМЕНСЬКОЇ ПРАЦІ
1874—1914

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ЗБІРНИК

ЛЬВІВ 1914

НАКЛАДОМ ЮВИЛЕЙНОГО КОМІТЕТУ

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

https://archive.org/details/pryvitivanovyfra00hreb

ЛЇДИ СКИТСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ГАЛИЧИНІ.

Довгі часи передісторичну культуру галицької України лучили поодинокі дослїдники з цивілїзаціями середної чи полудневої Европи, лише обережно згадуючи про звязь її з дальше на схід висуненими областями нашого континенту. Причини такого пояснюваня походженя її треба шукати у тій ріжниці в степени обробленя археольоґічного матеріялу, яка виразно зазначуєть ся між сходом і заходом Европи. У відношеню до першої території справа та представляєть ся дуже сумно. Весь простір замкнений в границях Росії — без огляду на велику скількість добутих з землї предметів — по нинї майже цїлком не дослїджений, синтетичне обробленє віднайденого матеріялу там не істнує ще. Зовсїм инакше представляєть ся річ в краях, положених від нас на полудне і захід. Тут стрічаємо ми археольоґію розроблену і в найменших подробицях, ряд величавих публїкацій ілюструє і характеризує нам усї цивілїзації, що процвитали на сих територіях. Мимохіть отже, коли лише віднайдено в Галичинї якісь нові слїди передісторичного житя, анальоґію для них шукало ся між звісними культурами заходу а не серед темних відносин на сході.

Поодинокі автори не брали звичайно під увагу цїлости находки, лише її складові части, і для них силкували ся силоміць віднайти відповідне місце між західними культурами. Самозрозуміле, що для поодиноких предметів вирваних з цїлости, при добрій воли завсїгди удасть ся відшукати анальоґію серед якої небудь з ряду культури. Послугуючи ся сею методою, ми легко моглиби зіставити величезну скількість подробиць, які повинні би служути доказом на істнованє тїсних узлів між передісторичними цивілїзаціями Єгипту і Америки[1]). Доказувати нестійність такого напряму дослїдів в теперішнїй стадії розвитку передісторичної дисципліни булоби злишним; згадана хибна метода, примінена в цїлій своїй сути у нас, мусїла довести до хибних висновків. Виробилось тут переконанє, що галицька Україна протягом цїлої доісторичної доби оставала під сильним, мало що не виключним впливом заходу, тому, що виказувала богато відірваних з ним анальоґій.

Не хочемо тут зовсїм заперечувати впливу сих центрів цивілїзацій на нашу землю; бажаємо лише зазначити, що доси

його значно переціънювано. Властивий культурний осередок, з яким як найтіснійше злучена була галицька Україна в передісторичних часах, лежав на сході. Для неолітичної доби се факт зовсім певний; передмікенська культура сильно вязала зі собою наднїстрянські і наддніпрянські околиці. Істнованє подібних відносин і в металевій добі раз у раз стаєть ся яснійшим. Навіть для такої цивілізації як провінціяльно-римська, котру на перший погляд легко можнаби признати західною, виказав останними часами проф. Гадачек, що лучить ся вона з впливами, які йшли до нас зі сходу, з надчорноморських римських кольоній[2]). За тим, що галицька Україна тіснійше звязана зі сходом ніж з заходом, промовляє і характеристична риса т. зв. бронзової доби. У властивім розуміню і значіню сего терміну її в східній Галичині не було. Подибуємо тут лише поодинокі ізольовані бронзові вироби, яких правітчина в неоднім випадку дійсно лежить на полудни, але не суцільну, окрему культуру. Таким робом наша територія нагадує відносини, які істнували над Днїпром, де також не було властивої бронзової доби, а не відносини на заході і полудни з прегарним розвитком їх бронзових культур.

До вязанки висше наведених загально звісних вже фактів, які доказують звязь галицької і росийської України в передісторичних часах, хотїли би ми тут докинути ще пару нових подробиць, інтересних тим, що звертають нашу увагу на істнованє як найточнїйших звязий між Галичиною і дальшим сходом Европи протягом цїлої, окремої культурно-історичної доби т. зв. скитської.

Находкою, котра перша спрямувала увагу дослїдників на факт, що скитська цивілїзація впливами своїми сягала аж на галицьку Україну, була могила, розкопана ще 1877 р. в с. Сапогові, борщівського повіту[3]). Точного справозданя із сего незвичайно інтересного археольоґічного відкритя не маємо, щойно на основі розкинених звісток можемо скласти бодай фраґментаричний образ сеї цїкавої находки.

Під кургановим насипом похоронених було мабуть двоє молодих людий, скелєти котрих не найдено одначе цїлими; вони розбиті були на дрібненькі части. Разом з їх уламками викопано з землї ряд річей, з поміж котрих описані були в археольоґічній літературі слїдуючі: Два малі бронзові медаліони з дїрочками до завішуваня, прикрашені з одної сторони орнаментом в виді звізди (Табл. I. Рис. 7). Бронзове зеркало з проміром 19 цент., — з ручою, закінченою зображенєм голови

барана. Довжина ручки виносить 15 цент.; характеристична вона тим, що прикрашена трома вглубленями, які йдуть на просторі цїлої її довжини. (Табл. I. Рис. 6.). Разом з тими предметами віднайдено ще бронзовий котел з двома вухами, опертий на одній ніжці. (Табл. I. Рис. 5), зелїзні стріли, а також 22 бронзові, переважно трохгранні, типу відданого на Табл. I. Рис. 1. Дальше найдено ще кусень бронзової бляхи подїравленої гейби сито, бронзові прикраси в видї зігненого гвоздика з тупим кінцем і широкою головкою (подібні до віддапої на Табл. I. Рис. 8), чорні скляні перли з жовтим орнаментом, глиняну посудину незвісної близше форми і овальну камяну мису, з низенькою центиметер високою стїною, подібну до зображеної на Табл. I. Рис. 3. Останний предмет, доси ще не публїкований, зберігаєть ся в Музею ім. Дїдушицьких у Львові.

Зреєстрований висше інвентар гробу зі с. Сапогова типовий скитський. Се дуже основно ще в 1896 р. доказав П. Райнеке[4]), тому вважаємо злишним другий раз займати ся тим питанєм. Він також перший звязав сапогівську находку з цїлим рядом її анальоґічних, звісних з Угорщини і взагалї цїлої середної Европи, та звернув увагу на неї як на один з доказів поширеня впливів скитської культури далеко на захід, аж в глубину Нїмеччини. Спеціяльно що до Галичини висказав Райнеке погляд, що могила в Сапогові не полишить ся зовсїм відірваною, дальші досліди викажуть більше число їй анальоґічних. І дїйсно, нині побіч неї можемо вже зґрупувати кілька нових находок, які вказують на істнованє точної лучности галицької України з росийською в часах т. зв. скитської доби.

Найважнїйшим і з огляду на се питанє найцїкавійшим відкритєм є могили в с. Круглій борщівського повіту, розкопані д-ром М. Ґроховським[5]). Подібно як кургани в Сапогові так і могили в с. Круглій досліджені були зовсїм не науково і стратили тому богато на своїй вартости. Справозданє др. Ґроховського дуже неясне і лише з трудом можемо зорієнтувати ся в ситуації находки.

Розкопано там дві могили, які скривали скелєтові гроби, положені дуже близько під поверхнею землї. Один з них мав бути обведений камяними плитами. При скелєтах, уложених мабуть в скорченій позиції, в першім гробі найдено лише глиняні посудини, які всї розсипали ся з виїмком низенької чарки з високою ручкою (Табл. I. Рис. 4). В другім гробі найдено вже дещо більшу скількість предметів. Маємо з відтам:

1) Камяну овальну плиту, вироблену з пісківця в формі миси з плоским дном і майже прямовісними до дна низенькими краями. Табл. I. Рис. 3. (Ся плита є довга 25 цм., широка 17 цм., висока 4 цм. Глибина вижолобленя виносить 1·4 цм. Плита прикривала голову скелєта, похороненого в сидячій позиції).

2) Брозову шпильку, яка звужуєть ся до гори, довгу на 12·6 цм., закінчену плоскою головкою. (Табл. I. Рис. 2).

3) Дві бурштинові пацьорки.

4) Нефоремну червону субстанцію, мабуть фарбу.

5) Одну кістяну стрілку і

6) Шість бронзових стрілок, з тих пять трохгранних, одну двохлистну. Часть їх мала характеристичні гачики і дїрочки до прикріплюваня. (Табл. I. Рис. 1).

Зіставленє самого інвентара, обставини серед яких був найдений, а в першім ряді форми річей, з котрих він складаєть ся, виразно вказують на його скитське походженє. Розгляньмо ся одначе в матеріялї дещо близше.

На точну увагу заслугує передовсїм овальна камяна плита. (Табл. I. Рис. 3). Подібні до неї вироби творять характеристичну приналежність скитських могил над Днїпром. В могилах розкопаних ґр. Бобринським довкруги м. Сміли київ. ґуб. найдено цїлий ряд таких. Для приміру вкажу на плити відкопані в могилах означених Бобринським чч. XXVIII[6]), XXXVIII[7]), XXXIII[8]), 5[9]), 35[10]) і 66[11]). На спеціяльну увагу заслугують дві, заосмотрені в ручки, з котрих одна має форму звіра, знаменито модельованою в камени[12]). Подібні миси звісні є ще і з инших нахідок; зовсїм тотожні найдено в могилах с. Перепетівки[13]) (васильківського пов.), с. Василькова[14] і Скіпча[15]) (каменецького пов.). Згадані посудини поза територією скитської культури нїгде не подибують ся, й тому відкопанє анальоґічної в с. Круглій, як не можна лучше, переносить нас в культурні обставини розвинені далеко на сході, над Днїпром. Там також спрямовує нашу увагу і другий предмет відкопаний д-ром Ґроховським, іменно низенька глиняна чарка з високою ручкою. (Табл. I. Рис. 4).

Анальоґічні з нею посудини творять характеристичну складову частину форм скитської кераміки. Поміж поодинокими їх репрезентантами слїдні може деякі ріжниці в виробі і прикрашуванях, основний тип їх лишаєть ся одначе завсїгди незміненим. Се низенькі риночки з заокругленим дном з непропорціонально високою ручкою, характеристичні тим, що самі без опертя стояти не можуть. Ся їх властивість дала декому при-

від бачити в них описувані Геродотом посудини, ношені Скитами при поясї[16]). В могилах України найдено їх дуже велику скількість; між иншим згадку про них найти можна в „Древностяхъ, издан. временн. комиссіею для разбора древнихъ актовъ“[17]) і у Фундуклєя[18]) (з канівського пов.). Рисунки їх опубліковані були ще у Ханенка[19]) і Бобринського[20]), не згадуючи численних инших видань. Сей останний автор звертає увагу на факт, що чарки з високими ручками як з одної сторони є типовою признакою скитських могил на Україні, так з другої сторони поза межами скитської культури їх не находить ся[21]). В Европі можна їх стрінути хиба в одних італійських террамарах, і то як велику рідкість. На Кавказї таких чарок не знайдено, а також на Угорщинї; не подибують ся вони і в находках із земель, положених дальше на північ київської ґубернії, анї на території, що тягнеть ся на полудни від скитської области на Кримі. Вони є виключною і типовою признакою скитської кераміки і тому чарочку зі с. Круглої мусимо вчислити в круг сеї останної.

Безперечно скитського походженя є також викопані д-ром Ґроховським бронзові стрілки. Форми їх зображені на Табл. I. Рис. 1. Між ними маємо одну двохлистну і пять трохгранних, деякі заосмотрені в гачики. Сей тип стрілок, головно останний, в західній Европі належить до незвичайної рідкости, він там являєть ся — о скільки де і був найдений — еґзотичним виїмком; натомість поширений він дуже загально у східній Европі, в Греції і на Кавказї, дальше в Єгиптї, Персії і в західній Сибірі[22]). В скитських могилах він є буденним явищем, не десятки, не сотки а тисячі подібних стрілок тут найдено. Вистарчить згадати, що в курганах одної смілянської околиці на 1500 всїх відкопаних стрілок є 1487 зближених до наших[23]). Нема й одної скитської могили, деби не найдено бодай кілька їх репрезентантів. Для приміру вкажу лише на деякі жерела, де можемо з ними стрінути ся, бо всї годї перечислити. Бачити їх отже можемо в працях Уварова[24]), М. Максимовича[25]), Д. Н. Анучина[26]), Бобринського[27]), Ханенка[28]), Еберта[29]), Городцова[30]) та численних инших. Супроти сказаного провенїєнція стрілок зі с. Круглої не підлягає найменшому сумнївови. Вони походять з найблизших околиць загального їх поширеня, именно з території, де інтензивно розвивала ся і цвила скитська культура.

Переаналїзованє найважнїйших предметів з могили с. Круглого виразно вказує нам на тїсну звязь їх зі скитською цивілїзацією. Такому опредїленю сеї нахідки не противорічать і инші

предмети, що входять в її склад. Кістяні стрілки, анальоґічні до відкопаної д-ром Ґроховським, звісні нам з численних могил на Україні[31]). Бронзові шпилї в виді около 12 цм. довгого гвоздя з плоскою головкою творять одну з найважнїйших приналежностий комплєксу скитських прикрас. Зовсїм подібні шпилї до добутої з могили с. Круглого бачити можемо в працях ґр. Бобринського[32]), Ханенка[33]), Вовка[34]), Еберта[35]) та инших, які безперечно всї походять з характеристичних скитських могил. Остаточно навіть така подробиця, як кусень червоної фарби найдений в с. Круглім, находить і собі анальоґію на території давної Скитії. Для приміру перечислю лише могили довкруги одного місточка Сміли, де подібні слїди були відкопані. Означені вони у ґр. Бобринського[36]) чч. XX, XXXVIII, CLXVII, CLVIII, 5[37]), 45[38]), 70[39]) і 100[40]). Зазначую, що згадую тут про слїди кусків фарби найдені виключно в безсумнївно скитських курганах.

Одним словом, весь інвентар могил зі с. Круглого до найменших подробиць сходить ся з типовими признаками скитської цивілїзації так, що вчисленю його в круг сеї останної нїщо не стоїть на перешкоді; се можемо сміло зробити без страху перед закидом, буцїм придержуємо ся при такім означеню, не фактичних даних а — видумок фантазії.

Безперечно тїсно зі скитською культурою лучать ся також инші могили досліджені в Галичинї, именно зі с. Дуплиск залїщицького пов. Відкриті вони були ще в 1883[41]) р., доси одначе науково ще не опредїлені. З десяти розкинених в селї курганів розкопав А. Кіркор три. Крили вони в собі тїлопальні похорони. Людські кости зложені були тут, не як звичайно, в урнах, лише просто в землї. Разом з ними найдено глиняні посудини; форемно вироблену, 22 цм. довгу зелїзну сокирку, бронзові удила (Табл. I. Рис. 9), десять бронзових стрілок, одну кістяну і одну зелїзну, а кромі сего ще малий кружок з дїрою по серединї. Із вичислених предметів описав Кіркор способом, що можемо мати про них деяке бодай приблизне понятє, лише бронзові стрілки. Дотично їх виразно зазначено, що вони цїлком подібні до відкопаних в Сапогові, про які була мова висше. Се вистарчить, аби признати їх типовими скитськими. В сїм утверджує нас ще коротенька і ляпідарна замітка проф. Деметрикевича в цитованій висше розвідцї, де згадує він, що типові скитські стріли звісні йому між иншим зі с. „Могилок“; тут ма-

буть перемішав він назву села з назвою поля. Саме так називаєть ся се місце в с. Дуплисках, де Кіркор вів свої розкопки.

За признанєм дуплиських могил скитськими промовляють ще й инші подробиці, пр. одна найдена там кістяна стрілка, подібна до відкопаної в с. Круглім, а разом з нею до численних звісних зі скитських курганів, а також бронзові удила, рисунок котрих подає тамже проф. Деметрикевич. Сї останні (Табл. I. Рис. 9) формою зовсїм і зовсїм нагадують відкопувані в скитських могилах. Рисунки анальоґічних найти можемо у ґр. Бобринського[42]) в кількох його працях, а також у Ханенка[43]) і в инших. Вони остаточно цїлком впевняють нас о звязи могил зі с. Дуплиск зі скитською культурою.

Культурою сею злучити мусимо ще четвертий з ряду розкопаний в Галичинї гріб в с. Городниці городен. повіту[44]). Під великою купою каміня найшов тут др. Коперницький спорохнїлий людський скелєт, разом з двома бронзовими стрілками, бронзовою шпилею і прикрасою в видї зігненого тупого гвоздя з широкою головкою. Всї ті предмети зберігають ся в Музею Дїдушицьких у Львові. Форми переважної їх части нам не нові. Бронзові стріли, се типові трохгранні скитські, про які згадано висше; бронзова шпиля має вид довгого гвоздя з плоскою головкою, вона цїлком подібна до найденої в с. Круглім, а тим самим до численних звісних зі скитських могил, про які також була мова попередно. Новою формою, з якою ми доси ще не стрінули ся, є бронзова прикраса в видї зігненого гвоздя (Табл. I. Рис. 8). Вона одначе зовсїм не псує гармонїї нахідки, навпаки з нею як найточнїйше лучить ся. Анальоґію для сего характеристичного предмету, бути може завушницї, мусимо шукати не деинде, а лише на сходї в скитських курганах. Рисунки таких прикрас, викопаних в могилах безперечно скитських, бачити можемо у Наймана[45]), Бобринського[46]), Ханенка[47]), Вовка[48]), Пуласького[49]) і инших.

На похоронї зі с. Городницї вичерпує ся на разї реєстр гробів з визначно скитськими признаками. Дальші докази на істнованє точної звязи галицької України зі скитською культурою подають чотири принагідні нахідки, які, хоч і відірвані, не позбавлені преціньь деякого інтересу. Іменно трохгранні бронзові стрілки, так характеристичні, як ми бачили, для скитської цивілїзації, звісні нам з околиць Теребовлї[50]), зі с. Зазрости[51]) теребовельського повіту, де найдено їх на могилї, званій „Галицькою“, зі с. Новосїлки[52]) над Збручем і с. Лошнева[54]) побіч Теробовлї. Дуже інтересною з огляду на питанє

лучности нашого краю з давною Скитією є спеціяльно пята зряду принагідна находка, іменно бронзовий котел з двома вухами, спертий на одній ніжці, відкопаний в Іваню Пустім[55]), борщівського пов. (Табл. I. Рис. 5). Як се вже давнїйше основно виказали Гампель[56]) і Райнеке[57]), такі посудини не були найдені нїгде в західній Европі, вони на нашім континентї находять ся виключно в межах скитської культури і є типовою її приналежністю.

Девять находок з території Галичини, в переважній части доси відповідно не опредїлених, попробували ми злучити в одну цїлість і звязати основною провідною ниткою: зависимости їх не від впливів заходу, а сходу. Сей реєстр для повноти треба ще збільшити знаходами із поблизької Буковини, яка в передісторичних часах — як се виказав Б. Януш[58]) — творила разом зі східною Галичиною нероздїльну культурну єдність. Буковинські находки, що остають в звязи зі скитською культурою, описав подрібно Райнеке[59]). Із сеї території звісні йому бронзові стріли, відкопані мабуть в гробі в с. Сатулмаре, визначно скитського типу, про який говорити мали ми нагоду вже висше. Иншим предметом, також скитським — котрого місце найденя одначе точнїйше не відоме над се, що походить з Буковини, є бронзове зеркало, з такоюж гвоздиками прикріпленою ручкою. Ся останна кінчить ся зображенєм голови барана. Цїлком анальоґічне зеркальце, як згадано попередно, найдено і в Галичинї, іменно в могилах с. Сапогова. Такі предмети, сего самого типу, в великій скількости подибуєть ся в скитських курганах на Украïнї. Споріднене буковинського зеркала із сими послїдними не улягає найменшому сумнївови, се основно виказав в цитованій працї Райнеке, тому тут близше сею справою займати ся нема вже потреби.

Вичислені находки з території галицько-буковинської, правда, нечисленні і не дуже богаті, одначе вже достаточні, щоби з повною правдоподібністю можна було говорити про численні узли, які звязували галицьку Украïну з закордонною в часах розцвіту т. зв. скитської цивілїзації. Сї звязи зарисують ся ще яркїйше, коли ми злучимо зі скитською культурою окрему, мабуть широко розпросторену в Галичинї цивілїзацію, репрезентовану тут великими похоронними полями звісними зі сїл Чехів і Висоцька брідського повіту[60]). Сї останні досліджені були вже відносно давно, бо ще в рр. 1895—1897, одначе доси не вспіли ще заняти так почесного місця в нашій археольоґії, яке їм з огляду на велике значінє безперечно належить ся.

На обох цвинтарищах скелєти лежали рядами на спинї, під верхною верствою землї, без всякої обгортки або обрамованя, звернені головами переважно на схід або півн. схід. Відкриті тут і тїлопальні гроби були в порівнаню з ними значно рідшими. Знаменна прикмета сих похоронів се горнцї коло мерця, побіч численних предметів з инших матеріялів, як бронзових шпиль з зігнутими каблучками, гривн, бранзолєт, кабчок до висків і ґузиків; рідшими вже є подібні окраси з зелїза, инші зі скла, кабанячої ікли, мушлї і дуже рідко зі срібла. Зі знарядів найдено вироби кремінні, камяні (найчастїйше фраґменти) і кістяні, часто зелїзні ножики, але нїякого бронзового знаряду.

Сї катеґорії предметів виступають у ріжних комбінаціях; стрічали ся похорони з самими бронзовими прикрасами, або самими камінними предметами, або виключно з зелїзом, але були і такі, де бронзові окраси виступають разом з камінними знарядами, або бронзові разом з зелїзними, або зелїзо разом з каменем.

Описані цвинтарища зі сїл Чехів і Висоцька треба, як се зазначено в горі, звязати з культурами дальшого сходу, в першім ряді зі скитською цивілїзацією. За таким їх означенем промовляє головно кераміка, котрої найважнїйші типи зіставлені на таблиці другій. Точної її аналїзи тут перевести не можемо з двох причин: вона сама оброблена дуже не по науковому а що важнїйше, матеріял, з яким треба булоби її зіставити, незвичайно скупий. Росийські дослїдники, при публїкованю своїх справоздань із розкопок скитських курганів звертали увагу виключно на металеві предмети, в першім ряді грецької провенїєнції а натомість в значній мірі, або навіть цїлком, нехтували місцеві гончарські вироби. З конечности отже мусимо ограничити ся лише до побіжних уваг, застерігаючи собі вернути ся до сеї теми в найблизшім часї.

Для всїх форм зображених на таблиці 2-гій вже по перегляненю навіть невеликої скількости відповідних публїкацій ми без нїякого труду знайти можемо потрібні анальоґії серед скитської кераміки. Горнятка, типу Рис. 1 звісні нам з праць Ханенка[61]), Вовка[62]), Бобринського[63]) і Пулаского[64]), типу Рис. 2. зі справозданя Вовка[65]) і альбому Ханенка[66]), типу Рис. 3. з кількох публїкацій Бобринського[67]) і згаданої Ханенка[68]). Також і для дальших форм такі анальоґії можна віднайти. Горнятка типу Рис. 4. бачити можемо у Бобринського[69]), типу Рис. 5. побіч Бобринського[70]) і у Ханенка[71]). Форми віддані на

Рис. 6. і 7. були в Скитії дуже широко поширені. Вони зображені в працях Вовка[72]), Ханенка[73]) і Бобринського[74]). Зазначити треба, що сї останні є прототипом для чарок з непропорціонально високими ручками, про які була мова висше а котрі, як ми бачили, є так характеристичною складовою частиною скитської кераміки. Остаточно і дві останні на таблиці форми (Рис. 8. і 9.) не є чимсь відірваним, вони також дуже схожі з численними такими посудинами в Скитії. Подібні бачити можемо у Еберта[75]), Ханенка[76]) і Бобринського[77]).

Одним словом всї ті форми начинь, які найдено в цвинтарищах с. Чехів і Висоцька подибуємо і серед скитської кераміки. Се достаточна основа, аби звязати культуру Чехи-Висоцько зі скитською, що ми тут і осмілюємо ся зробити. При тім одначе зазначити треба, що вона з сею останною не в цїлости тотожна. Серед першої подибуємо деякі форми чужі для другої і на відворот. Се одначе нїякий доказ на неістноване зносин і тїсної звязи між обома. Форми, які находимо виключно на території росийської України між предметами скитської цивілїзації, а яких в Галичинї нема, не родимі для автохтонної людности, а витворені під сильними впливами грецьких кольонїй. З другої сторони ті типи річей, які находимо тільки в цвинтарищах Чехів і Висоцька, а для котрих анальоґії нїяк не можна знайти в скитських курганах, витворили ся під впливами наддунайської культури. Все инше — і воно творить поражаючу більшість — що питоме і рідне для тутешної цивілїзації, находить собі анальоґію в росийській Скитії. Такі обставини аж надто ярко свідчать про тїсну звязь галицької України з закордонною, може навіть оперту на глибших основах, нїж се на перший погляд моглоби здавати ся. Бо не чужі нанесеня характеризують нам якусь культуру, лише форми питомі для неї. Похибку зробив отже проф. Грушевський[78]), котрий силкуючи ся означити тип цивілїзації Чехи-Висоцько, брав під увагу виключно предмети бронзові, з конечности не родимі, а знехтував кераміку, виріб тутешних майстрів. Основуючи ся на хибних заложенях, мусїв дійти до хибних висновків, і звязати обговорювану культуру тїсно з заходом. В противенстві до сего погляду думаємо, що раціональнїйшим і основнїйшим є взяти під увагу родимий витвір тодїшного галицького населеня — кераміку, і знайшовши для неї як найточнїйшу анальоґію серед скитських форм, звязати і цїлу культуру Чехи-Висоцько зі скитською.

Таке виясненє справи остаточно утверджує нас в висше висказанім поглядї, що між галицькою і росийською Україною

в часах розвитку т. зв. скитської культури істнувала як найточнїйша звязь. Бо знати треба, що цвинтарища Чехів і Висоцька не є в Галичинї чимсь відірваним, вони лучать ся з численними иншими нахідками о анальоґічній культурі. Слїди сеї останної відкрито в слїдуючих місцевостях: Ясенові[79]) (брідського повіту), Смільні[80]) (брідського пов.), Глубічку[81]), Раківкутї[82]) (гусятинського пов.), Увислї[83]) (гусятинського пов.), Божиківцях[84]) (підгаєцького пов.), Ульвівку[85]) (пов. Сокаль), в Білій[86]) (пов. Теребовля), Смиківцях[87]) (пов. Тернопіль), в Борках Великих[88]), Белзї[89]) (пов. Золочів) та в Лошневі[90]) побіч Теребовлї.

Із сего видко, що не поодинокі предмети переносять нас своєю формою далеко на схід, а десятки їх, цїлі гроби і цїлі цвинтарища. Заперечити істнованя тїсної лучности Галичини з наднїпрянськими околицями супроти сказаного — годї, ходило би лише о виясненє її форми. На жаль на таке питанє покищо відповісти ще не дасть ся. Се буде можна зробити що йно тодї, як з одної сторони культура Чехи-Висоцько, а з другої скитська, переаналїзовані будуть до найменших подробиць і основно зі собою порівнані.

Лекше вже відповісти на друге питанє, котре також мохіть тисне ся нам на уста, іменно, на який час припадає доказана висше звязь обох земель.

Форми річей, які найдено тут, у Галичинї, а котрі находять собі анальоґію в скитських курганах, подібні є до предметів загально там поширених, на яких не слїдно ще дуже сильних впливів грецьких кольонїй. Се доказ, що згадана лучність мусїла мати місце в часах, коли ще вплив грецький на Скитію не був дуже сильний. Се — по обчисленям росийських археольоґів[91]) — могло бути між VII і IV в. перед Хр. До тих отже часів треба віднести істнованє звязи галицької і росийської Украіни, про яку була мова висше.

[1]) Much. Die Trugspiegelung orientalischer Kultur in den vorgeschichtlichen Zeitaltern Nordeuoropas.

[2]) Kultura dorzecza Dniestru w epoce cesarstwa rzymskiego. Materyały antropologiczno-archeologiczne. T. XII. Краків 1912.

[3]) A. H. Kirkor. Wycieczka na Podole galicyjskie. Kłosy. T. XXIV. Варшава 1877. Ч. 621 (з рис.).

Dr. J. Kopernicki. O kościach i czaszkach ludzkich z wykopalisk przedhistorycznych na Podolu galicyjskiem. Zbiór wiadom. do antropologii krajowej. T. I. Краків 1877. Ст. 64—65.

Albin Kohn und Dr. C. Mehlis. Materialien zur Vorgeschichte des Menschen im östlichen Euoropa. T. I. Єна 1879. Ст. 250—251 (з рис.).

Katalog wystawy archeologicznej i etnograficznej we Lwowie 1885. Львів 1885.

Dr. Wł. Demetrykiewicz. Le miroir de Sapohów. (A Sapohowi tükör) Archaeologiai Ertesitö (з рис). Будапешт 1894.

J. Hampel. Skythische Denkmäler aus Ungarn. Ethnologische Mittheilungen aus Ungarn. T. IV. Будапешт 1895. Ст. 25.

Paul Reinecke. Die skythischen Alterthümer im mittleren Europa. Zeitschrift für Ethnologie. T. XXVIII. Берлїн 1896. Ст. 8—9.

P. Reinecke. Skythische Altertümer in der Bukowina. Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museum. T. IV. Чернівцї 1896.

Dr. Wł. Demetrykiewicz. Vorgeschichte Galiziens. Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Galizien. Відень 1898. Ст. 123.

[4]) Die skythischen Alterthümer in mittleren Europa. Zeitschrift für Ethnologie. T. XXVIII. Берлїн 1896.

[5]) Dr. M. Grochowski. Wykopaliska z Krągłej nad Zbruczem. Tydzień. Додаток до „Kurjera lwowskiego". Річник XII. 1904. Ч. 17 і 18 (з рис.). Предмети з сеї нахідки зберігають ся в Музею Дїдушицьких у Львові.

[6]) Гр. А. Бобринскій. Курганы и случайныя археологическія находки блызь мѣсточка Смѣлы. С.-Петербургъ. Т. I. Ст. 75.

[7]) Ibid. T. I. Ст. 100.

[8]) Ibid. T. I. Ст. 104.

[9]) Ibid. T. II. Ст. 169.

[10]) Ibid. T. III. Ст. 114.

[11]) Ibid. T. III. Ст. 130.

[12]) Ibid. T. II. Ст. 135. Рис. 21.

[13]) Antiquités publ. par la Commission provinc. d' archéologie. 1846. Ст. 12 і 13. Табл. IV. Рис. 1—3.

[14]) В. Антоновичъ. Археологическая карта кіевской губерніи. Москва 1895. Ст. 45.

[15]) Franciszek Puławski. Mogiły o nasypie kamiennym. Światowit. T. IV. Варшава 1902. Ст. 37.

[16]) Fr. Puławski l. c. Ст. 17—18.

[17]) Петербург 1846. Табл. V.

[18]) Обозрѣніе могилъ, валовъ и городищъ кіевской губ. Київ 1848. Табл. VIII.

[19]) Древности Приднѣпровья. Київ 1899. Випуск II. Табл. XXXIV і випуск III. Табл. XLII.

[20]) Курганы і т. д. Т. I. Табл. XV. і Т. II. Табл. VII., також в справозданю тогож автора Изслѣдованія въ кіевской губ. въ 1908 г. въ Извѣстіяхъ императ. археологической коммиссіи. Випуск 35. Петербург 1910. Ст. 66. Рис. 2.

[21]) Бобринскій. Курганы. Т. II. 108—109.

[22]) P. Reinecke. Die skythischen Alterthümer im mittleren Europa. Zeitschrift für Ethnologie. T. XXVIII. Берлїн 1896. Ст. 20—21.

[23]) Бобринскій. Курганы і т. д. Т. III. Ст. 9.

[24]) Recherches sur les autiquités de la Russie méridionale. Париж 1855. Табл. XVI. 14. 15.

[25]) Украинскія стрѣлы. Древности. Археологическій Вѣстникъ, издаваем. Московск. Археол. Обществомъ. Т. I. Москва 1868.

[26]) Лукъ и стрѣлы. Москва 1887.

[27]) Бобринскій. Курганы і т. д. Т. I. Табл. IV, VI. Т. II. Табл. V, і Т. III. Табл. XVI.

[28]) Древности Приднѣпровья. Випуск II. Табл. VI.

[29]) Ausgrabungen aus dem Gute Maritzyn Gouv. Cherson. Praehistorische Zeitschrift. T. V. 1913. Ст. 17.

[30]) В. А. Городцовъ. Результаты археол. изсл. въ Бахмутскомъ уѣздѣ екатерин. губ. Труды XIV арх. съѣзда Т. I. Ст. 248 і 249.

[31]) Бобринскій. Курганы і т. д. Т. II. Табл. XIV.

[32]) Ibid. T. I. Табл. IX. T. II. Табл. XIV і XIX.

[33]) Древности Приднѣпровья. Т. II. Табл. V, XIII, XIV. Т. III. Табл. XLIV, XLVI, XLVII.

[34]) Матеріяли до укр.-руської етнольогії. Т. III. Рис. 9.

[35]) Ausgrabungen auf den Gute Maritzyn Gouv. Cherson. II Teil. Рис. 17. Praehistorische Zeitschrift V. 1913.

[36]) Курганы і т. д.

[37]) Ibid. T. II. Ст. 169.

[38]) Ibid. T. II. Ст. 175.

[39]) Ibid. T. III. Ст. 132.

[40]) Ibid. T. III. Ст. 140.

[41]) H. A. Kirkor. Sprawozdanie i wykaz zabytków złożonych w Akademii Umiejętności z wycieczki archeologicznej w r. 1883. — Zbiór wiadomości de antropologii krajowej. T. VIII. Краків 1884. Ст. 49—50.

Dr. Wladimir Demetrykiewicz. Vorgeschichte Galiziens. Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Galizien. Відень 1898. Ст. 124.

[42]) Курганы і т. д. Т. I. Табл. V, VIII. Т. II. Табл. IV.

Изслѣдованія въ Чигиринскомъ уѣздѣ Кіевской губерніи въ 1907 г. Изв. имп. арх. комм. Т. 35. Ст. 60. Рис. 14.

[43]) Древности Приднѣпровья. Т. II. Табл. XIV.

[44]) Dr. J. Kopernicki. Dalsze poszukiwania archeologiczne w Horodnicy nad Dniestrem, dokonane przez p. Wł. Przybysławskiego w latach 1878—1882. Zbiór wiadomości do antrop. krajowej. T. VIII. Краків 1884. Ст. 27.

Dr. Wladimir Demetrykiewicz, l. c. Ст. 124.

[45]) Notatki archeologiczne z Ukrainy. Zbiór wiadomości do antrop. krajowej. Краків 1884. T. VIII. Табл. III. Рис. 2.

[46]) Курганы і т. д. Т. I. Табл. IX. Рис. 10. Т. II. Табл. XIII. Рис. 5.

[47]) Древности Приднѣпровья. Т. II. Табл. XXIX. Рис. 253 і 254.

[48]) Матеріяли до українсько-руської етнольогії. Т. III. Ст. 6. Мал. 9. а. в.

[49]) Mogiły o nasypie kamiennym. Światowit. T. IV. Варшава 1902. Ст. 9.

[50]) Przewodnik po Muzeum podolskiem T. S. L. w Tarnopolu. 1913. Ст. 3.

[51]) J. A. Bayger. Powiat trembowelski. Львів 1899.

Dr. Wł. Demetrykiewicz. Poszukiwania archeologiczne w pow. Trembowelskiem w Gal. wsch. Materyały antropologiczno-archeologiczne. Краків 1900. T. IV. Ст. (121). Рис. 20 e.

Wł. Przybysławski. Repetytoryum zabytków przedhistorycznych Galicyi wsch. Львів 1906. Ст. 51.

[52]) Dr. Wladimir Demetrykiewicz. Vorgeschichte Galiziens. Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort u. Bild. Galizien. Відень 1898. Ст. 124.

[54]) Dr. Wł. Demetrykiewicz. Materyały antrop. archeol. Краків 1900. T. IV. Ст. 121 (з рис.).

[55]) Materyały antropologiczno-archeologiczne. T. IV. Краків 1900. Ст. IX.

[56]) Ethnologische Mittheilungen aus Ungarn. T. IV. Будапешт 1895. Ст. 1—26.

[57]) Zeitschrift für Ethnologie. T. XXVIII. Берлїн 1896.

[58]) Prehistorya Bukowiny. Отся розвідка має бути друкована в Przewodniku literacko-naukowym за 1914 р.

[59]) Skythische Alterthümer in der Bukowina. Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museum. 1896. T. IV.

[60]) М. Грушевський. Записки Наук. Тов. ім. Шевченка. Львів 1894. T. III. Ст. 230—1 і T. VII.

Idem Похоронне поле в с. Чехах. Записки Н. Тов. ім. Ш. Львів 1899. T. XXXI. з табл.

Др. Із. Шараневич. Cmentarzysko przedhistoryczne w Czechach i Wysocku. Teka Kons. Galicyi wsch. Львів 1900. Ст. 1—30 (з рис).

М. Грушевський. Рецензія повисшої праці. Записки Наук. Тов. ім. Шевченка. Львів T. 43.

Др. І. Шараневич. Das prähistor. Gräberfeld zu Czechy. Mitteilungen d. k. k. Central-Commission. Відень 1901. Ст. 60 з табл.

Przewodnik po muz. Dzieduszyckich. Львів 1907. Ст. 94.

Др. И. Свѣнцицкій. Описъ музея Ставроп. Института. Львів 1908. Ст. 224.

[61]) Древности Приднѣпровья. Випуск II. Табл. XXXV. Рис. 667. Випуск III. Табл. LXIII. Рис. 2.

[62]) Знахідки у могилах між Веремєм і Стретівкою. Матеріяли до укр. руськ. етнольогії. T. III. Табл. I.

[63]) Курганы і т. д. T. I. Табл. III.

[64]) Mogiły o nasypie kamiennym. Światowit. T. IV. Ст. 10. Варшава 1902.

[65]) l. c. Рис. 9.

[66]) l. c. T. III. Табл. LXIII. Рис. 2 a.

[67]) Отчетъ о раскопкахъ въ Чигиринскомъ уѣздѣ Кіевской губ. въ 1902 г. — Извѣстія императ. археолог. комм. T. 35. Ст. 74. Рис. 15. T. 40. Ст. 49. Рис. 4.

Курганы і т. д. T. I. Табл. XIII. Рис. 2—3. T. II. Табл. VII. Рис. 17—20.

[68]) l. c. T. II. Табл. XXXIV. Рис. 677 і 680. T. III. Табл. LIV. Рис. 832. Табл. LXII. Рис. 2. Табл. LXIII. Рис. 2.

[69]) Бобринскій. Курганы і т. д. T. II. Табл. VI. Рис. 9.

Idem Ізв. императ. Археол. Коммисс. T. 35. Ст. 79. Рис. 24.

[70]) Курганы і т. д. T. I. Табл. III. Рис. 6. T. II. Табл. VI. Рис. 4.

Изв. императ. Археол. Комм. T. 40. Ст. 44. Рис. I.

[71]) Древности Приднѣпровья. Табл. III. Табл. LIII. Рис. 839.

[72]) Матеріяли до укр. руської етнольогії. T. III. Табл. I.

[73]) Древности Приднѣпровья. T. II. Табл. XXXIV. Рис. 651 і 652. T. III. Табл. LIII. Рис. 815. Табл. LXII. Рис. 5.

[74]) Курганы і т. д. T. I. Табл. III. Рис. 8.

Изв. импер. археол. комм. T. 35. Ст. 79. Рис. 16 і 19.

[75]) Ausgrabungen auf dem Gute Moritzyn. Gouv. Cherson. Ст. 6. Тис. Д. Sonderabdruck aus Praehistorische Zeitschrift. V. 1913.

[76]) Древности Приднѣпровья. Т. III. Табл. LIV. Рис. 837.

[77]) Курганы і т. д. Т. I. Табл. III. 1, 18. Т. II. Табл. VI. Рис. 3.

Изв. Императ. Археол. Комм. Т. 40. Ст. 52. Рис. 9 і 14.

[78]) Похоронне поле в с. Чехах. Записки Наук. Тов. ім. Шевченка. Львів 1899. Т. XXXI.

[79]) Wiadom. numizm. arch. 1898. Ст. 467.

Jahreshefte des öster. arch. Insts.

М. Грушевський. Похоронне поле в с. Чехах. Записки Наук. Тов. ім. Шевченка. Львів 1899. Т. XXXI. Ст. 19.

Kwartalnik historyczny. Львів 1905. Ст. 681.

Tydzień. Львів 1906. Ч. 6.

Materyały antrop. archeologiczne. Краків 1906. Т. VIII. Ст. XI.

Przewodnik po muzeum Dzieduszyckich. Львів 1907. Ст. 94.

Sprawozdanie Grona Konserw. Galicyi wsch. Львів 1909. Ст. 4.

[80]) Др. К. Гадачек. Przewodnik po muzeum im. Dzieduszyckich. Львів 1907. Ст. 94.

[81]) Др. К. Гадачек. Kultura dorzecza Dniestru. Materyały antrop. Т. XII. Краків 1912. Ст. (25).

[82]) Ґ. Оссовський. Zbiór wiad. do antrop. kraj. Краків 1891. Т. XV. Ст. 27—33 (з рис.).

Wiadomości numizm. arch. Краків 1892. Ч. 2. Ст. 347.

[83]) Ґ. Оссовський. Zbiór wiad. do antrop. kraj. Краків 1891. Т. XV. Ст. 43.

[84]) Sprawozdanie Grona c. k. Konserwatorów Galicyi wsch. Львів 1909. Ст. 4.

[85]) Дїло 1913. Ч. 273.

[86]) Przewodnik po muzeum podolskiem Tow. Szkoły ludowej. Тернопіль 1913. Ст. 3.

[87]) Предмети, ще не публїковані, зберігають ся в Музею Tow. Szk. lud. в Тернополи. (Інв. ч. 932).

[88]) Предмети зберігають ся в тім самім музею під інв. числом 789.

[89]) Кілька посудин та дві бронзові спиралї зберігають ся в музею Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові.

[90]) Національний Музей у Львові.

[91]) Самоквасовъ Д. Я. Основанія хронологической классифікаціи и каталогъ коллекціи древностей проф. Д. Я. Самоквасова. Варшава 1892. Те саме в розвідцї Д. Я. Самоквасова. Основанія хронологическаго распредѣленія этнографическихъ матеріаловъ, открытыхъ въ могилахъ южной и центральной Россіи. Труды VIII. арх. съѣзда 1890. Т. III. Ст. 44—54.

Табл. I.

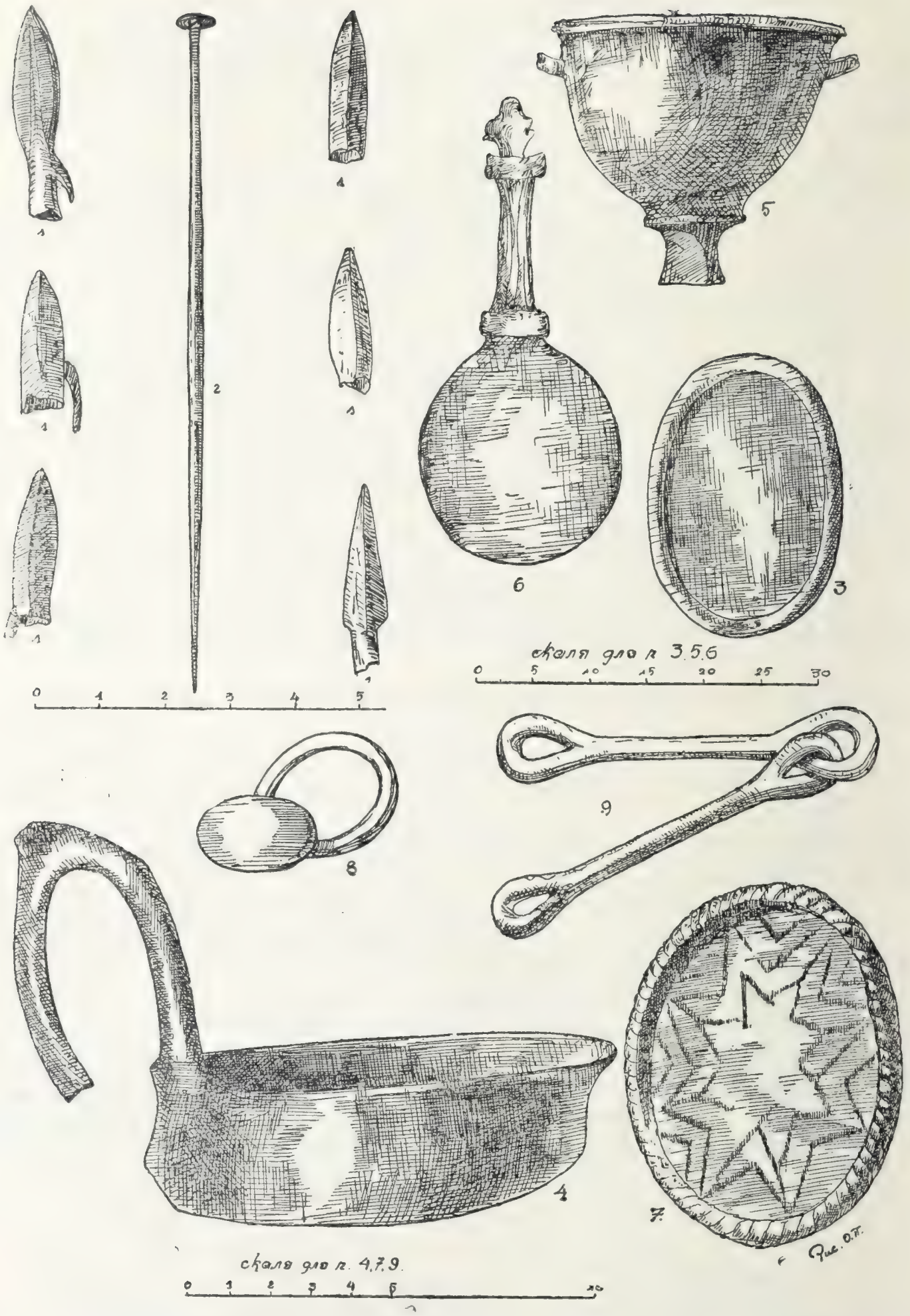

Рис. 1. Бронзові стрілки відкопані в могилах с. Круглого, борщівського пов. 2. Бронзова шпиля з відтам. 3. Камяна миса з відтам. 4. Глиняна миса з відтам. 5. Бронзовий котел зі с. Іваня Пустого, борщівського пов. 6. Бронзове зеркало з могил с. Сапогова, борщівського пов. 7. Бронзовий „медаліон“ — мабуть зеркало. 8. Каблучка до висків з гробу с. Городниці, городенського пов.

Рис. 1—9. Глиняні посудини з цвинтарищ сїл Чехи і Висоцька, брідського пов. зіставлені на основі праці дра Із. Шараневича: Cmentarzysko przedhistoryczne w Czechach i Wysocku. Teka konserwatorów Galicyi Wsch. Львів 1900. Т. II. Табл. А—Д.

ЗМІСТ ЛЇТЕРАТУРНО-НАУКОВОГО ЗБІРНИКА В ЧЕСТЬ ІВАНА ФРАНКА.

ПЕРЕДМОВА.

I. ЧАСТИНА ЛЇТЕРАТУРНА:

1. Ivanovi Frankovi — Jana Rokyty (A. Černého); 2. Изъ поѣздки на пепелища Дунайской Сѣчи, „Нирвана“ — В. Г. Короленко; 3. Камъни (идилия) — П. Тодорова; 4. Лука Чекинъ — М. Горькаго; 5. Триптих — Лесї Українки; 6. Хома Прядка — В. Винниченка; 7. Ювилят — Т. Бордуляка; 8. Народна ноша — Л. Мартовича; 9. Кров — Д. Лукіяновича; 10. Спогад — Уляни Кравченко.

II. ЧАСТИНА НАУКОВА:

1. Дещо про вийстя вкраїнської народности — Хведора Коржа; 2. Слїди скитської культури в Галичинї — Володимира Гребеняка; 3. Двѣ-три замѣтки изъ области древнѣйшаго церковно-славянскаго перевода — Ватрослава Ягича; 4. Лѣтописецъ Несторъ — Алексѣя Шахматова; 5. Гомер в Галицькій лїтописи — Богдана Барвінського; 6. Козаччина в полїтичних комбінаціях 1620—1630 рр. — Івана Крипякевича; 7. Один момент під Зборовом 1649 р.; критичний нарис Стефана Томашівського; 8. „Під протекцію курфірста“; до історії полїтики П. Дорошенка — Івана Кревецького; 10. „Хрістос пасхон“; львівські віршовані діяльоґи з 1630 р. — Василя Щурата; 10. З старшої письменности Угорскої Руси — Гіядора Стрипського; 11. Epopeja bazyliańska; nieznany okaz literatury rusko-polskiej — Aleksandra Brücknera; 12. Два епізоди з історії боротьби Ґедеона Балабана з львівським брацтвом — Федора Срібного; 13. Kotljarewskyj's Travestierte Äneide — von Alfred Jensen; 14. Українські думи — Миколи Сумцова; 15. Запропащена збірка угроруських казок — Володимира Гнатюка; 16. Z sennych widziadeł ludzkości — Jana Baudouina de Courtenay; 17. Український протипапський памфлєт XVI в. „Исторія о єдномъ папѣ римскомъ“ — Михайла Возняка; 18. З переписки письменників 1860-их років в Галичинї — Титка Реваковича; 19. Кандидатура Федьковича на посла — Ярослава Гординського; 20. Основи відродженя білоруського письменства — Іларіона Свєнцїцкого; Lidové povídky o zkrocení zlé ženy — Jiřiho Polívky; 22. Ярмарки на дївчата; причинок до української етнольоґії — Зенона Кузелї; 23. Проба упорядкованя українських говорів — Івана Зїлинського; 24. Вокатив в українській мові — Евгена Тимченка; 25. Дещо й з моїх австро-руських споминів — Хв. Вовка; 26. На святї Котляревського (згадка самовидця) — С. Єфремова; 27. Невикористаний скарб (спомини) — Б. Ярошевського; 28. Пригода з шибеницею (спомини) — В. Охримовича; 29. Порфирій Мартинович (сильветка) — І. Труша; 30. Іван Франко в мадярськім перекладї — Ю. Жатковича.

III. Бібліоґрафія писань Івана Франка — зібр. В. Дорошенко.

Портрет Івана Франка — мал. І. Труша; рисунки: А. Скорописа й П. Холодного; ініціяли й орнамент з біблії Скорини XVI в. і Стратинського євангелія XVII в.

УВАГА: Статї 1—24 наукової части вийшли також як ювил. „Записки Наукового Товариства Шевченка“ (т. 117—8).